

La llengua de les *Poesies* d'Ausiàs Marc. Un tast de la sintaxi (i)

**Josep Martines
Sandra Montserrat
Universitat d'Alacant**

Introducció

Les *Poesies* d'Ausiàs Marc han rebut una atenció notable dins la nostra tradició lexicogràfica. Recordem l'aprofitament quasi exhaustiu que en va fer el DCVB, les referències directes i sovintejades del DECat i les aportacions de Colón (1983, 1987a), de Hauf (1983), de Casanova (1999) o d'Alemaný (dir.) i altres (2008). Tot i que, potser, hi ha encara un camp important de treball en aquest component lèxic i, sobretot, en el semàntic, els vessants gramatical i fraseològic de l'obra marquiana resten, en gran mesura, per estudiar; no podem menystenir l'aproximació primerenca de Sanchis Guarner (1959-1962) o la ja citada de Casanova (2002), que inclouen notes d'interès en aquest terreny.

Les convencions de la poètica i, particularment, de l'estil d'Ausiàs Marc imposen condicionants importants a l'estudi lingüístic que no podem obviar. L'anàlisi contrastiva dels materials extrets de les *Poesies* amb els procedents de documentació diversa (literària i no literària) i, fins i tot, dels parlars catalans vius és un bon mitjà per a ponderar aqueixos condicionants.

En altres llocs, hem mostrat l'interès dels versos de Marc en l'estudi de la cliticització (específicament, de l'article definit) i, connectat amb això, de l'expressió de l'abstracció; les *Poesies* ens forneixen primeres atestacions de certes comparatives de desigualtat, molt poc ateses en català i més d'una volta vistes com a tardanes i poc genuïnes. Ara pararem atenció sobre la construcció "Preposició *en* + Gerundi" (que té en Marc una de les primeres documentacions en l'expressió de l'anterioritat immediata) i sobre les perífrasis "*estar* + Gerundi" i "*venir a/ en* + Infinitiu". Aquestes qüestions sintàctiques tenen un relleu particular dins els processos de gramaticalització en català, en l'estudi de la variació diacrònica, funcional i territorial i,

finalment, en la construcció del model de llengua normativa contemporani.

‘Prep *en* + Gerundi’ (= *enGer*)

§ 1 Com en molts altres aspectes i a banda de les obres adreçades a orientar els usos normatius, la *Gcc* ha significat un avanç molt important en la descripció dels valors del gerundi en el català hodiern. Quant al vessant diacrònic, certament, disposem d’aproximacions de gran interès sobre alguns papers del gerundi a propòsit d’autors o de textos concrets; ací ens referirem a alguna d’aqueixes aportacions. Manca encara una visió que abrace l’evolució històrica i la probable variació territorial de la sintaxi del gerundi.

Les *Poesies* ofereixen una gamma variada de matisos del gerundi del català medieval; ací pararem atenció sobre una construcció concreta que els versos de Marc permeten atestar per primera vegada, si més no fins ara: ‘Prep *en* + Gerundi’ (= *enGer*) amb valor temporal d’anterioritat immediata. És una construcció que ha sobreviscut fins no fa gaire en l’ús general i que encara roman en algun parlar i en algun context concret.

§ 2 *EnGer* connecta probablement amb el llatí *inGer* en ablatiu, que expressava el ‘temps durant el qual es desenvolupa l’acció del verb principal’: ‘Sed quid ego heic *in lamentando* pere?’ o ‘multum *in cogitando* dolorem indipiscor’ (Plaute); podia prendre també sentit instrumental (Diez 1876, iii: 239; Meyer-Lübke 1900, iii: 256). Va tenir continuïtat en llatí tardà: ‘*in convertendo* inimicum meum retroversum’ (Vulgata, *Salms*, 9,4; Väänänen 1968 [1982], § 328).

És (o ha estat) present en diverses llengües romàniques. Així, p. ex., està atestada en occità, si més no, des dels ss. xii-xiii, com a variant de la construcció amb Ger tot sol; segons la descripció de Jensen (1986: 251): ‘used in adverbial function, gerund replaces a subordinate clause marking a variety of circumstantial relationships centred around the notion of simultaneity, but including also means, cause or manner; it may or may not be introduced by the preposition

en. It chiefly serves to express simultaneity with the action of the verb'; n'aporta exemples com ara:

[1]

a) *murrai aman?* (Cadenet c. 1116-c. 1285)

b) e si, *dizen* al, lo vol seguir (Giraut de Bornelh 1138-1215)

c) *en chantan* m'aven a membrar so qu'ieu cug *chantan* oblidar (Folquet de Marselha, ss. xii-xiii)

d) *en planhen* soven dizia (R. Vidal de Bezaudu, ss. xii-xiii)

En canvi, a l'hora d'ara, Ronjat (1937, iii, § 8811 i 812) adverteix que *enGer* és la construcció més corrent en els parlars d'Oc contemporanis; tot i així el Ger sol no hi és desconegut ('M'envau *cantant*', 'S'anaves quauque jour *trevant*'). Si més no en el llenguadocià (cf. més avall *enGer* en el francès actual), 'lo gerondu es ordinàriament construit amb la preposicion *en* e qualque còp amb *tot en* o *tot sol*': 'Cent còps sus l'arquibanc, *tot manjant* sens faiçons una lisca de torta... ensemble an disputat' (Peiròt) o, amb article definit, '*Tot en l'aimant*, l'atendrai sens morir' (Jansemin). Els parlars septentrionals hodierns 'substituisson sovent l'infinitiu al gerondu. 'Pro sovent *en l'ausir*, podiá culhir lo vèrs' (Delostal). 'Velhava son enfant tot *en mèdre* lo blat' (Matieu). '*En veire* aquel país, souvatge e rocassier, çò ditz, ieu l'ai vògut conéisser' (Vermenosa)' (Alibèrt 1976²: 307-308). En gascó també s'ha operat aquesta substitució del Ger per l'infinitiu (Rohlf's 1977³, § 544; Coromines 1990: 134; cf. també Ronjat 1937, iii, § 811).

Jensen (1990: 458) descriu *enGer* en francès antic, 'where it basically serves to express simultaneity, manner or means'. N'aporta dos exemples, en un dels quals *enGer* va precedit de *tot* (cf. adés l'occità i, més avall, el català):

[2]

a) *tot en riant* l'a salué (*Fabliaux*, 12.190)

b) ma douleur veil alegier *en chantant* (*Chansons satiriques*, s. xiii, 7.1)

Ménard (1994⁴, § 177) remarca que, a diferència del que s'esdevé en la llengua actual, en el francès antic, el Ger 's'emploie couramment sans préposition [...] La préposition *en* apparaît parfois en AF ['francès antic']':

[3]

a) *Plorant est de la chambre issue* (Perceval, 1964)

b) *Einsi parlant li enfant vindrent/ Plorant* (Floire et Blanchefleur, 2606)

[4]

Blancheflor respont *en plorant* (Floire et Blanchefleur, 2588)

Del s. xvii ençà, el Ger, acompanyat o no de *tout*, ha d'anar introduït per la Prep *en* en francès; l'absència de la Prep *en* serveix per a distingir el Ger del participi present (Grevisse 1975¹⁰, § 800; 1997¹³, § 327a i 891).

En espanyol, hi ha documentació d'*enGer* al s. xiii. A partir dels ss. xvi-xvii, en aquesta llengua, predominà amb valor temporal d'anterioritat immediata (cf. [5b]), ús que s'ha mantingut en alguns parlars americans, sobretot rurals, i, com a tret arcaïtzant, en l'expressió literària (Mozos 1973; Muñío 1995; Bruyne 1999, § 10.8.5; Fernández 1999, § 53.4.1; NGLE 2009, ii: § 27.4j).

[5]

a) *Ca segund cuentan las estorias el fizo aquestos uessos en andando* por Espanna (CrGeneral, i, c. 1270, 94)

b) *En rebuznando yo rebuznan todos los asnos del pueblo* (Quijote, ii, 1615)

EmGer és també del portuguès antic (Diez 1876, iii: 239; cf. [6]). En la llengua actual, 'con la preposició *em* 'en' el gerundio expresa con más vigor su precedencia inmediata respecto a la acción del verbo principal' (cf. [7ab]); pot prendre també 'sentido durativo', equivalent a una oració temporal amb *enquanto* 'mentre' (Vázquez & Mendes 1971: ii, 219; cf. [7cd]):

[6]

- a) *em olhando* vio a Aonia (R. Men.)
- b) *em tomado* a governança tomou a vingança (Lus., 3, 136)

[7]

- a) *Em terminado* isto, saímos
- b) *Em ela chegando*, falo-lhe
- c) *En sendo novos*, não há tristeza que dure
- d) *Em vivendo*, não podemos queixar-nos

InGer no és de l'estàndard italià contemporani; tot i així, es fa trobador en el toscà medieval ([8]) i actual, i és molt comú en el piemontès (Rohlf's 1969, § 721):

[8]

- a) *però pur va*, ed *in andando* ascolta (*Purg.* 5, 54)
- b) *quant paura è quella di colui che happe sé sente ricchezza*, *in camminando*, *in soggiornando* (Dante, *Conv.* iv, 13, 11)
- c) se l'ardor fallece durò molt'anni *in aspettando* un giorno (Petrarca, son. 21)

§ 3 Hem aplegat *enGer* temporal en català si més no des del s. xiii; el *D'Aguiló* i el *DCVB* (s.v. *en*) ja l'havien trobada en els *Eximplis*, en els *Fets* i en Llull. Pren sobretot valor temporal. Des de les primeres atestacions i fins al s. xv, presenta accions en procés i pot expressar, fonamentalment, dos matisos, no sempre fàcils de destriar: a) una acció que es desenvolupa alhora que l'expressada pel verb principal (cf. [9] i figura 1); o b) una acció en algun moment durant el desplegament de la qual es produeix l'acció expressada pel verb principal (cf. [10] i figura 2):

[9]

Cridà l'amich en alt a les gents, e dix que amor los manava que amasen *en anant e-n seent*, *e-n vetlant e-n durment*, *e-n parlant e-n callant*, *e-n comprant e-n venent*, *e-n plorant e-n rient*, *e-n plaer e-n languiment*, *e-n guanyant e-n perdent* [...] (*Blanquerna*, iii, s. xiiib [ms. s. xiv], 28)

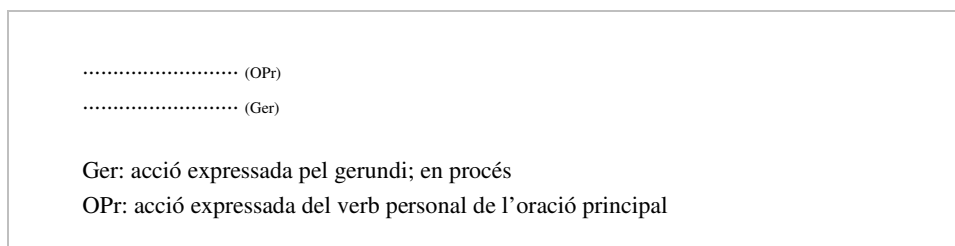

Figura 1. Desenvolupament de les accions en 'enGer' (temporal a))

[10]

La serpent vench *en durment* al rey, e a la orella dix-li: [...] (*Bèsties*, s. xiiib [ms. de 1367], 118)

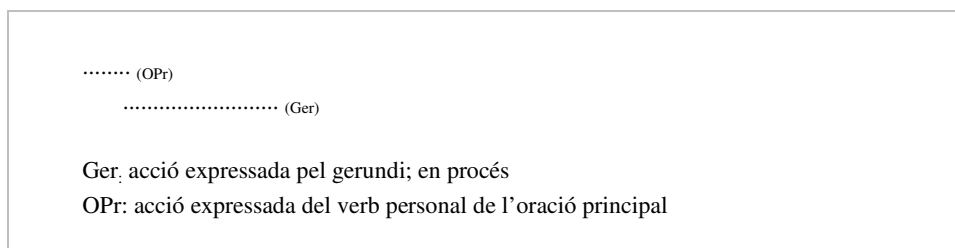

Figura 2. Desenvolupament de les accions en 'enGer' (temporal b))

Un context com el de la figura 1 es correspon a una paràfrasi amb 'mentre, alhora que, al mateix temps que': '[...] que amassen *alhora que* caminaven, estaven asseguts, vetlaven, etc.'; el de la figura 2 pot equivaler a 'en algun moment mentre': 'la serp va venir *algun moment mentre* dormia el rei'.

Tot i que el significat predominant i més freqüent és el temporal, *enGer* pot presentar altres valors, que també desplega el Ger tot sol: sovint hi ha el de manera ([11]) i algun altre (p. ex., el concessiu; cf. més avall [20]).

[11]

a) Sàpies que tu-t delites pus *en palpan* la coa de la tua gata que no-s delita En Basili en lo seu bel vestiment (*Vides*, s. xiiib, ii, 185; Cica)

b) Mas tots los hòmens mundans amen més lo plaser corporal que l'espiritual; e per açò volen sentir plaer *en tocant* coses de plaser e en jaser moll, en vestir draps prims e mols, e volen sentir plaer *en escalfant* con an fret, e *en reffredant* can han calor (*Meravelles*, iii, s. xiiib [ms. s. xiv], 86)

c) Quan lo rei En Jacme hac estat al setge d'aquell castell gran temps e viu que no hi podia haver poder, que el castell era molt fort, pensà-se [...] que per força no hi podia res acabar, mas *en blandent* e ab maestia (Desclot 1288, 443)

La Prep *en* marca el paper adverbial que, a diferència del Ger tot sol, fa sempre la construcció *enGer*: podem trobar el Ger amb valor adverbial en casos com ara [12] i també com a predicatiu en [13ab]; en canvi, en [14], context més o menys acostat al de [13], *enGer* només hi pot ser interpretat com a adverbial:

[12]
de la qual [aiguaròs] en l'estiu me llau les mans e ma cara, *posant-me* a taula e *llevant* de dormir (Eiximenis, s. xivb, 53)

[13]
a) E la escusà a la sua sor, que disia que era mot ociosa, e la escusà a·N Judes, qui disia que era degastadora, e quant lo vesec *plorant*, ela-s plorà (*Vides*, s. xiiib, iii, 79; també ii, 185, cica)
b) Et així anaven tuyt *plorant* et *braydant* (Muntaner 1325, 21rb; cica)

[14]
e besà'l los peus e les mans, *en plorant*, a son pare, et dix-li: "A, mon pare [...]" (Muntaner 1325, 21ra; cica)

Tot i que el DAguiló i Par (1923: 311) ja havien advertit la presència d'*enGer* en els *Fets* i els *Eximplis*, el primer, i en Metge, el segon, és el DCVB (s.v. *en*, iv, 1) qui s'acostà a una descripció del valor de *enGer* que, després ha estat atesa per altres autors: '[la Prep *en*] seguida d'un gerundi, forma una locució adverbial que indica una acció simultània a l'expressada pel verb principal'; a més, com avançàvem, aporta exemples dels *Fets*, de Lull i dels *Eximplis* (s. xv)

i també de les *Faules d'Isop* (s. xvi) i d'Emili Vilanova (1906-1907). La lectura d'aqueixos exemples mostra que els dos darrers no s'ajusten a la descripció del mateix DCVB:

[15]
en plegant ['aplegar, arribar'] les ha menjades [les figues] (*Faules d'Isop*, s. xvi, 3)

[16]
en plegant l'escala estic llest (Vilanova, *Obres*, 1906-1907, xi, 16)

Ací l'acció del Ger no és presentada en procés; més tost, hi ha una focalització del punt de culminació (= ω) d'aquesta acció que, a més, és immediatament anterior a l'acció de l'oració principal. És un context que pot correspondre a una paràfrasi amb 'després de': 'després d'arribar, tan bon punt com ha arribat, se les ha menjades' (cf. [15]) i 'després de plegar l'escala, estic llest' (cf. [16]). Aquest context s'acosta, doncs, a un dels esquemes amb què hem descrit la construcció 'en + Infinitiu' (temporal) en Martines & Pérez-Saldanya (2009: § 5.4):

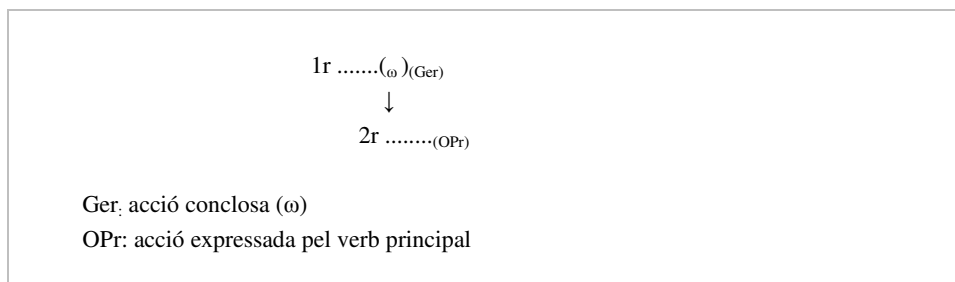

Figura 3. Successió de les accions en *enGer* (temporal c)

Hi pot haver encara un altre matís en *enGer* d'anterioritat immediata, com ara el del context següent, que és representat en la figura 4:

[17]

Y, estant ja vostra senyoria bona y esforsada, no-s deu detenir aquí perquè no la y prenga lo tems dels arrosos, sinó enprendre son camí per así o per Catalunya, fent les jornades chiques y caminant en la frescor, y, *en sentint-se cansada*, reposar en lo camí algun dia (*Estefania* 1537, 312; cica)

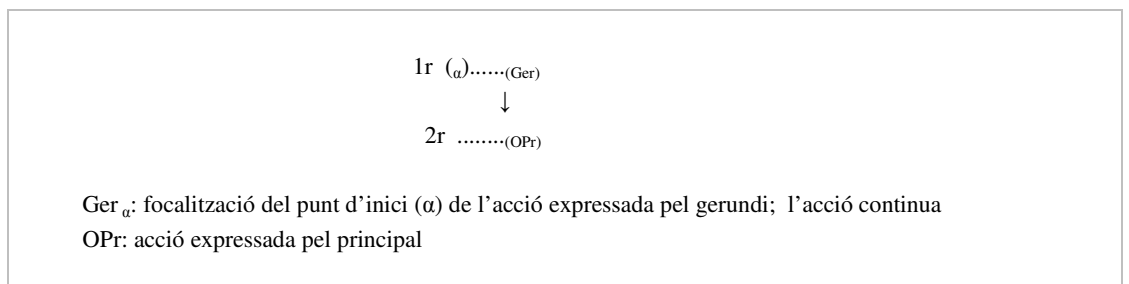

Figura 4. Successió de les accions en *enGer* (temporal *d*)

L'acció d'*enGer* expressa ací una situació des de l'inici (= α), com s'indica en la figura 4: 'a partir del moment en què comence a sentir-se cansada, [deu] reposar'. L'acció del Ger i la de l'oració principal coincidiran, doncs, ni que siga durant un període de temps.

§ 4 És d'interès la variant de la construcció *enGer* amb *tot*, com hem vist, també pròpia de l'occità i del francès. L'hem atestada si més no des del s. xiii en català; en tots els casos aplegats fins ara, apareix amb verbs finits de dicció (*dir*, *respondre*), introduint contextos d'estil directe; en tots els casos se segueix l'esquema de la figura 1:

[18]

a) Quant lo rey hach dites aquestes paraules, respòs lo guardià demunt dit, *tot en plorant*, axí: 'Sènyer [...]' (Desclot s. xiiiib, 158)

b) Hi ela-l gardà, sí-l conach. Ladonchs dix *tot en plorant* a Lenselot: 'Tots los vostros fets [...]' (*Grasal*, 1380, 6vb)

c) Lo rey tornà a dir, *tot en rient*: 'Digues [...]' (*Curial*, s. xva, 229)

d) vi que me calia tornar, e adonchs los vaig dir *tot en plorant*: ‘D’assí no-m partiré [...]’ (*Viatge Perellós*, s. xivb, 170)

§ 5 Hem comptat cinc casos de *enGer* en les *Poesies*. N’hi ha tres que es corresponen als esquemes que presenten l’acció del Ger en procés. Concretament: l’acció del Ger i la de l’OPr es desenvolupen en paral·lel, simultàniament (cf. adés figura 1) en [19ab]; i, en canvi, el Ger presenta una acció durant el desplegament de la qual es produeix l’acció expressada pel verb finit en [19c] (cf. adés figura 2):

[19]

a) Plagués a Déu que mon pensar fos mort,/ e que passàs ma vida *en durment!* (Marc, i, 18)

b) Mas és tan poch lo contrast a sa hora,/ qu-en fets del cors l’arma no fa gran nosa;/ y *en contemplant*, axí l’arma reposa,/ que, bé représ, lo cors d’açò no plora. (Marc, xcii, 96)

c) Ja pert delit qui pensa que·l perdrà,/ e ja molt més si de la mort se tem,/ e yo·n *pensant*, sentí aquest estrem,/ e ja la tem. Donchs, qui·s delitarà? (Marc, cxx, 47)

Hi ha un quart cas en què *enGer* pren un valor concessiu: el poeta reconeix que, *encara que vol*, no li és fàcil canviar d’hàbits (cf. usos vius com ara: ‘*Volent*, no ho he pogut fer’ ‘encara que volia ...’):

[20]

Yo trobe solt lo meu enteniment,/ e só libert, a temps, del que dech fer,/ mas tost llevar l’àbit no tinch poder:/ mudar costum no·s fa prest *en volent* (Marc, cxxi, 8)

Cal remarcar que aquest valor pressuposa un esquema d’anterioritat de l’acció de Ger proper al descrit en la figura 3. Sobre el Ger amb significat concessiu, cf. Solà Pujols (2002: § 26.1.3.3) o Suñer (2002: § 29.3.1.4).

I, finalment, hi ha en [21] un cas que ja sembla ajustat a un esquema com el de la figura 3: ‘després de recordar el delit, resta el dol’:

[21]

Qui ama carn, perduda carn, no ama./ mas, *en membrant* lo delit, dol li resta (Marc, xciv, 106)

La documentació despullada fins ara mostra que aquest matís temporal d'anterioritat immediata es farà cada vegada més freqüent al llarg del s. xv i serà el predominant a l'edat moderna:

[22]

a) *en acabant* la darrera paraula, lo trompeta del rey féu altre toch (*Curial*, s. xva, 185)

b) en açò o en qualsevol altra cosa, *en manat*-ho, serà obeïda ab molta major devoció (*Borja* 1494, 128; cica)

c) *en arribant* en nostres regnes de Castella, havem tengut cort als poblats en aquells e som estats jurat per dits regnes (*Parlaments* 1519, 244)

d) *en tenint-los*, me'n dareu avís (*Estefania* 1528, 363; cica)

e) Y comensa a decorar Labrixa, fa-u per maravella, y té tant-ànsia d'estodiar que, *en despertant-se* de matí, al llit pren lo llibre y, mentres, li escalfen la roba, estudia (*Estefania* 1535, 179, cica)

f) *En sent* hora se sopà ab tots los senyors de la casa y mos fills (*Amat* 1793-1794, 68)

No serà debades recordar ací que, com va advertir Perera (1987: 62-64), *enGer* del tipus representat en les figures 1 i 2, és ja testimonial al *Tirant*: n'hi ha quatre exemples i tots en seqüències que devien trobar-se lexicalitzades (*en durment*, tres casos; *en vetlant*, un cas). Va per la mateixa drecera el fet que Bonllavi, com ha descrit Schmid (1988: 115-116), evités en la seua versió del s. xvi les construccions d'aqueixa mena que trobava en el *Blanquerna* de Lull.

En canvi, *enGer* d'anterioritat immediata ha mostrat vitalitat fins als ss. xix-xx. Fabra (1912: 196) havia donat '*en* + Infinitiu' com a equivalent del 'gerundio castellano precedido de *en*' i traduïa '*En viéndole*, todos se alegraron' per '*En veure-l'*'; cal remarcar que hi afegís entre parèntesis 'junto a *En veient-lo*, Barcelona'. També llavors, Par (1928: 42) donava com a popular *tot en menjant* i *en menjant* (cf. adés nota 7). Cf. els exemples següents extrets d'autors diversos.

[23]

- a) Mes tan pronte os entra el goig,/ *En habent* algarabia,/ Que crec que os guañaria/ La baldá del pebre-roig (*El Mòle* i, 6- iii-1841:xxiii, 381)
- b) Esperéume. Ah!, Quica, ens en aném. Que tot estiga á punt *en tornant* (Guimerà 1906, 26)
- c) Venien enraonant, però *en essent* allà tothom callava davant del mar que mudava de colors (Maragall, 1970, 665)
- d) això de vendre, sempre va llarg: no ixen els compradors *en volent-ho* (Ruyra, *Pinya de Rosa*, 1920 [1948], 274)
- e) De la boca de les dones/ no sabràs els anys que tenen;/ qu'hasta els quinze, se'n afigen,/ i *en passant* de vint, se'n lleven (Alberola 1926, 98)
- f) tenia confiança que *en morint* passaria una ampla portalada més enllà dels estels (Carner 1985, 200)

A l'hora d'ara, és poc corrent (arcaica, segons Mestres i altres 1995: 613; testimonial, segons Suñer 2002: 3069, n. 46). Al País Valencià encara és molt viu (i tan sols en aquest context) '*en acabant de* + Infinitiu' 'en acabar de, en acabat de' ('*En acabant de dinar* vam anar/ hem anat/ anem/ anirem/ anàvem a fer una volta per la platja'), en covariació amb *en acabar de*; hi ha també ací la locució *en acabant* 'després, tot seguit' ('Primer vam a anar a París i, *en acabant*, a Londres'), ja incorporada al DIEC. Amb aquest valor, és '*en* + Infinitiu' la construcció més corrent actualment, sobretot al País Valencià i a les Illes Balears (Martines 2000b).

D'ençà del s. xvi es fa freqüent *enGer* compost (amb *ésser* o *haver*), variant ajustada només a l'esquema de la figura 3: l'acció del Ger és necessàriament acabada i anterior a la del verb finit.

[24]

- a) e devallà ab una cuyrasa de vellut vert, y *en essent devallat*, en tant l'agueren degollat e li llevaren lo cap e despullaren-lo e los chichs lo rosegaren per València. (*Dietari Sòria* 1508-1524: 31v; també en 33v; cica)
- b) *en avent-me fet* nostre Senyor mercè de deslliurar-me, li' n donaré avís (*Estefania* 1536, 271, cica)

- c) Y Sa Senyoria obrí dit sacrari. Y, *en avent ubert*, prengué lo hu dels ensensés, los quals eren dos (*Antiquitats* 1543, 175; cf. més exemples d'aquesta font en Martí Mestre 1994: 191-1929)
- d) E interrogat dix que *en avent menjat* se'n anaren (*Processos de Lleida* 1544, 62)

En havent dinat/ sopat és encara molt corrent en textos del Principat del ss. xix i xx; ara hi deu ser més habitual *havent dinat/ sopat*:

[25]

- a) *En havent dinat* demanà la clau a l'interessat (Oller 1884 [1982], 50)
- b) y *en havent dinat* lo rey no surt pas? (Verdaguer 1908, 58)
- c) A en Josep, no li vaig dir res fins molt més tard, *en havent sopat* (Pedrolo 1967, 156)
- d) La senyoreta Rosa, *en havent dinat*, anava a dalt i tancava la porta amb balda perquè la clau havia desaparegut (Rodoreda 1984, 129)

Perífrasis aspectuals

§ 6 L'estudi del fenomen perifràstic té tradició en català, sobretot –i gairebé exclusivament– en relació amb “*anar* + Inf” amb valor de passat, construcció característica del català (Montoliu 1916, Badia 1951, Colón 1970, Pérez-Saldanya 1998, Pérez-Saldanya & Hualde 2003). Tanmateix, hi ha altres estructures perifràstiques que mereixen també la nostra atenció perquè en la llengua actual no en queda clar l'àmbit significatiu i, en conseqüència, sovint no sabem destriar si l'ús que en fem està influït per l'espanyol. Hi ha dos casos paradigmàtics en aquest sentit. D'una banda, la perífrasi “*estar* + Ger” i, de l'altra, “*venir a/ en* + Inf”.

La majoria de manuals prescriptius consideren que “*estar* + Ger” és poc genuí quan el verb finit es conjuga en present o en imperfet i l'oració té un valor progressiu (Gavarró & Laca (2002: 2685); així, per exemple, es considera preferible l'imperfet o el present en contextos com ara “*Preparava* el dinar” o “*Llegeix* el diari” en comptes de “*Estava preparant* el dinar” o “*Està llegint* el diari”. La perífrasi tan sols es jutja genuïna si pren un matís de duració o

reiteració (Ruaix 1993: 138, n. 6; Mestres i altres 1995: 622-623; Lacreu 1996: 257; Badia i altres 1997: 291; Ferrando 2002: 98).

Així mateix, es veu, en general, com a poc genuïna o, fins i tot, rebutjable, la perífrasi (Badia 1995: 616; Lacreu 1996: 254). La pràctica més habitual és provar d'evitar-la. El *Diccionari castellà-català* de l'Enciclopèdia Catalana (1998: 1330), per exemple, bandeja qualsevol traducció literal de les construccions castellanques amb “*venir a/ en + Inf*” i fa, per exemple, ‘*Venir a l (finalizar) acabar. Vinieron a hacer las paces, acabaren fent les paus.*’

Per a aquestes dues construccions, com també per a moltes altres que plantegen problemes similars, és interessant d'esbrinar quins usos practicava la llengua antiga, si més no, per il·luminar el funcionament de la llengua actual. Com veurem, les *Poesies* són també en aquest cas una bona font: són un mitjà per a descriure aquestes construccions a la primera part del s. xv.

§ 7 Hi ha dos treballs clàssics sobre la construcció “*estar + Ger*”. Roca Pons (1961-1966) fa una primera aproximació a la perífrasi en un article breu, però fonamental, en què defineix el sentit de la construcció en Lull, en el *Tirant* i en el *Curial*, fonamentalment. Més avant, Wheeler (1971-1975) reprèn les notes de Roca-Pons i explica exhaustivament les característiques de “*estar + Ger*” en el *Curial* i el *Tirant*. Tots dos coincideixen a afirmar que l'inici de la perífrasi es troba en contextos d'estructura bioracional, en què s'expressa que algú roman en un lloc (verb finit), alhora que realitza (en general, simultàniament) una activitat de la qual no se n'indica el final, imperfecta ('gerundi') (cf. també Steinkrüger 2004):

[26]

Eu, frare, fuy nada en Egipte, e quant eu fuy en etat de xii ayns, eu venguí en Alexandria, e *aquí* eu *esté* xvii ayns, *pecan* de mon cors públicament (*Vides*, s. xiiib, ii, 393; cica)

A partir d'aquests contextos, la construcció es reanalitza semànticament i sintàcticament i el verb *estar* transforma el valor de situació en un lloc i esdevé un verb auxiliar. Aquesta reanàlisi no degué ser gaire estranya per a la llengua. De fet, *estar* ja expressava procés en català antic (cf. Ramos 2000: 203), per exemple, en

construccions del tipus “*estar en* + Substantiu”, ben freqüents en els primers textos i encara trobadores a finals del s. xv.

[27]

a) E sel qui *està en pensament* e-s repauza, de tres batales és liurat, so és: de l’oyr, e del parlar, e de vezer (*Vides*, s. xiiib, ii, 161; cica)

b) feren venir ací I alamaný, maestre de tals coses, per lo qual feren fer i alarotge poch en la Seu. E, *estan en acabança* d’aquell, i dia nosaltres [...] (*Epistolari València medieval*, s. xivb, ii, 73; cica)

Encara les trobem a les *Poesies*:

c) *En dupl- estich*; la mia mà tremola (Marc, lix, 13)

De fet, en llatí ja hi havia sintagmes similars, en els quals *stare* ja no indicava romandre en un lloc, sinó en un estat (“*stare in fide*” o “*stare in opinione*”, Ciceró, *DEL*). A partir del s. xiii, aquestes construccions comencen a caure en desús a favor de la perífrasi “*estar + Ger*”, ja que expressen un valor similar. La primera documentació que n’hem aplegat és de la segona meitat del s. xiii.

[28]

a) On, con él agués, en lo dia de la nativitat de Nostre Séyer, conseyl ab los savis sobre aquesta cosa, de mantinent que l’emperador ab Na Sibil-la *estava sobre aquest fet perpensan*, en ora de migdia, i cercle de color d’or aparec en aviró del sol (*Vides*, s. xiiib, ii, 73; cica)

Els primers exemples de la perífrasi tenen un valor i una estructura molt específica. Fonamentalment, descriuen una acció progressiva realitzada per un ésser animat (Pérez-Saldanya 2002: 2581); per tant, es caracteritzen pel fet que presenten una situació en curs i focalitzen un punt concret (‘moment de referència puntual’) del desenvolupament d’aquesta situació. En el cas de l’exemple [28a], l’aparició d’un cercle de color d’or. En altres paraules, en l’interval al qual fa referència l’oració, la situació ja ha començat i no ha arribat encara al seu període final. Estructuralment, l’oració amb “*estar + Ger*” és sovint una subordinada adverbial de l’oració principal, que

indica una acció puntual (en 28b i 28c, va subratllada). Ja que l'acció que vehicula la perífrasi es presenta en curs, oposada a una altra acció, la subordinada s'introdueix sovint amb *mentre/ dementre que*:

- b) e tantost lo dit Guillemó antrà-se-n dins la sua case, e tantost prè la sua spase, isqué-sse-n defore, e *dementre que stave axint de la sua porta lo dit Pericó Trobat va passar*, e diguere lo dit Guillemó: "Qui va là?", e responera lo dit Pericó Trobat: "Yo son!" (*Cort*, s. xivb, 231; cica)
- c) *E axí con ells stauen axí parlant veren una rabosa o guineu*, e demana'ls de què-s contrestauen? (*Eximplis*, s. xva, 235)

En aquests primers exemples, el temps verbal elegit per l'auxiliar és l'imperfet: no debades, l'acció es presenta en curs. Tanmateix, a partir de la segona meitat del s. xiv, la perífrasi comença a aparèixer també en present. La diferència més interessant respecte dels contextos anteriors és que, en aquests casos, el moment de referència és l'actual i no cap acció paral·lela.

[29]

- a) E són ii solsticis, ço és, lo solstici de l'estiu e lo solstici de l'yvern; e són dits solsticis per tal com lo Sol *està pujant e devallant* en aquells solsticis per la obliquïtat del cercle zodíach, qui porta los signes (*Troianes*, s. xivb, 108vb)
- b) Senyor, des que partís d'ací és cuydada morir; emperò ara ja està bé, Déus mercé, e *parlant de moltes coses* (*Curial*, s. xva, 65)

Alguns autors (Roca-Pons 1961-1966; Wheeler 1971-1975; Yllera 1980, 1999) expliquen que, en aquests contextos, "*estar + Ger*" té funció *actualitzadora*; és a dir, és una perífrasi que actualitza una acció, que serveix per a destacar el moment en què es desenvolupa l'acció. Així, en el *moment de referència puntual*, que és 'aquell moment' o 'ara', hi ha una part de l'acció expressada per "*estar + Ger*" que ja s'ha realitzat i una part de l'acció que encara s'ha de desenvolupar. Aquests són els contextos que sovint es bandegen per al català; tanmateix, la llengua antiga mostra que quan es vol actualitzar, és a dir, indicar què és el que passa exactament en un determinat

moment focalitzat, la perífrasi és vàlida. De fet, per al català actual Roca Pons (1985: 88, cf. també Sanchis Guarner 1952: 198) explica:

Comparant-la amb l'ús pròpiament copulatiu, podem observar també en aquella construcció una predicació durativa circumstancial enfront de la general o habitual que pot tenir el verb simple: comparem *està treballant* amb *treballa*, per exemple. Certament, el verb simple i la perífrasi poden expressar una mateixa situació objectiva, però la darrera construcció posa en relleu l'actualització del procés.

El verb *estar* també pot aparèixer en imperfet; ara bé, tampoc no hi haurà cap acció paral·lela, sinó solament un moment de referència passat en què es produeix l'acció. Wheeler (1971-1975) va denominar les perífrasis actualitzadores com a “construccions descriptives”, ja que “*estar + Ger*” descriu i explica un fet que ocorre en un moment determinat:

c) E en la ribera del dit riu veé moltes cases les quals stauen cubertes de broma e de neula de la gran pudor que exia del dit riu, e veé moltes gents les quals *stauen passant* lo dit pont (*Eximplis*, s. xva, 149)

d) E los traýdors de majors, qui a les finistres *staven mirant*, oblidats de tota honestat e promenia (*Vita Christi*, s. xv, B, 295, 9929)

Segons Gavarró & Laca (2002: 2685), aquests contextos es convertiran en els més habituals, no solament per al català, sinó també per al portuguès, italià i castellà de l'època. També eren els normals en occità i francès antics (Squartini 1998: 119). Ara bé, adverteixen que almenys en castellà es detecta una evolució més ràpida cap a la substitució del present i l'imperfet per la perífrasi. Aquest ús no és propi del català.

Solament aquest valor actualitzador, en present, pot explicar el naixement del valor que apareix en les *Poesies*. Observem aquest exemple:

[30]

a) Tu, esperit, qui as fet partiment / ab aquell cos qual he yo tant amat,
veges a mi qui ssó passionat, / *duptant estich* fer-te rahunament (Marc,
xcvi, 12)

Durant la primera meitat del s. xv, la perífrasi pren un matís nou. La construcció “*estar + Ger*” no té marques que indiquen progressivitat ni actualització. Tanmateix, es troba en un context en què presenta una acció que es viu amb intensitat. Ho revelen els sintagmes que l’acompanyen “He yo tant amat”, “ssó passionat”. Són contextos que es repeteixen en altres textos de la mateixa època, “ab gran temor”, “amb desig” (els subratllem tot seguit):

b) car aqueixa spasa aguda que demunt lo teu cap està és la sentència de Déu que està sobre mi e sobre los peccadors, la qual sentència *estich sperant ab gran temor* (*Eximplis*, s. xva, 216)

c) E veis ací lo que ocorre per aquest correu escriure. *Estic esperant ab desig* cobrar lo correu vos he tramès, a fi puga estrényer ma expedició (*Epistolari Renaixement*, s. xv, 83)

Diversos autors han descrit aquest nou valor per al català actual i també per a d’altres llengües. Així, en espanyol, Seco (1975: 187-188), Fernández de Castro (1999: 242) o Yllera (1980) afirmen que “*estar + Ger*” serveix al parlant per a ser més expressiu, més eficaç comunicativament en la transmissió de les emocions pròpies. Segurament, per aquesta raó, a partir de la primera meitat del s. xvi es fa ben freqüent en textos poètics, en present, en contextos exclamatius i amb verbs com ara *plànyer*, *plorar*, *llagrimejar*, que reforcen aquesta idea d’intensitat. Hi ha diverses hipòtesis per al naixement d’aquest nou valor. Es prefereix considerar la intensitat un derivat de l’actualització:

[...] cuando el hablante “acerca” lo enunciado a la enunciación, lo acerca a sí mismo como enunciador, se implica positivamente como sujeto. Este valor se vuelve particularmente relevante cuando el contexto excluye la posibilidad de interpretar la predicación como un hecho genérico, con lo que la perífrasis refuerza expresivamente la vivencialidad de un acontecimiento (Fernández de Castro 1999: 242)

§ 8 Comptat i debatut, Marc usa “*estar + Ger*” d’acord amb l’evolució que aquesta perífrasi té al llarg del temps. A més, aqueix ús intensiu, en què el verb es troba en present, sense cap marca temporal de progressivitat, corrobora la hipòtesi dels diversos estudiosos de l’estructura “*estar + Ger*”. La perífrasi es feia servir i s’usa en contextos d’imperfet i present actualitzadors, en els quals es vol marcar la importància del moment en què es presenta el missatge. D’ací eixiran els contextos intensius en els quals l’actualització ha esdevingut intensitat.

§ 9 La perífrasi “*venir a/ en + Inf*” és pròpia actualment de la majoria de llengües romàniques: castellà, italià, portuguès, francès, occità i català (Dietrich 1973, Diez 1876, Squartini 1998). Són gairebé inexistents les referències a la perífrasi “*venir a/ en + Inf*” en les investigacions sobre el català anteriors als anys 80 del s. xx. El DCVB va fer una primera aproximació a aquesta construcció; hi va distingir dos valors: un de culminatiu (‘arribar a un acte, a un estat’, ‘*Venint a concloure* les rèpliques belles’) i un d’aproximatiu (‘indica aproximació en l’acte indicat pel verb en infinitiu que segueix’ (‘*Aquesta noia ve a tenir* trenta-dos anys’)). Finalment, Sanchis Guarner (1952: 197) la inclou dins el grup de les perífrasis de ‘veu progressiva’, al costat de les formades per altres verbs de moviment com *arribar*, *aplegar*, *tornar*, *passar*, *anar*, que indiquen ‘l’acció que es verifica en un futur immediat’. N’ofereix els exemples següents: “Vaig a escriure”; “Venien a aclarir-nos”; “Arribà a comprendre’m”; “Aplegarem a entendre-vos”; “Passem a tractar d’ un altre assumpte”; “Tornarem a estudiar-ho”.

Com ja hem indicat adés, els gramàtics posteriors no veuen clars alguns usos d’aquesta construcció i, encara que n’hi ha pocs que la condemnen rotundament, procuren d’evitar-la. I s’evita en tots els seus sentits, especialment, l’aproximatiu. Així, per exemple, Badia (1995: 395), davant l’exemple “*Vindrà a ser* el mateix”, explica “fins i tot en aquest cas, resulta més genuïna qualsevol expressió que eviti la perífrasi, i cerqui el sentit aproximatiu per altres procediments (com, per exemple, un indefinit: *entre tot plegat et vindrà a costar deu pessetes* i *tot plegat et costarà unes deu pessetes*), la segona frase és més típica catalana”; i, més avant, “tampoc no és exagerat de veure-hi

un influx del castellà [...] sobretot quan podem oposar-hi girs ben genuïns” (p. 616). En aquest cas, l'estudi diacrònic ens pot ajudar a discernir quins sentits ha tingut la perífrasi al llarg del temps i, si els que presenta actualment eren ja propis de la llengua antiga.

§ 10 El llatí coneix una construcció molt semblant a “*venir a/ en + Inf*”, en què el verb *venio* acompanya “*in + Acusatiu*” o “*ad + Acusatiu*”:

[31]

- a) *veniendum ad erubescenda est* (*Vell.* 2.130; *OLD*)
- b) *Eo ad extremum inopiae venire, ut...* (*Tac. Ag.* 28.3; *OLD*)
- c) *In spem tamen venio appropinquare tuum, adventum* (*Cic. Fam.* 9.1.1; *OLD*)
- d) *Istae omnes legis actiones... in odium venerunt* (*Gaius Inst.* 4.30; *OLD*)
- e) *venias in periculum* (*Ter. Ad.* 240. al. Cf. *Rhet. Her.* 4,44, 57 in *discrimen* [al.]; *Thesaurus*)
- f) *in suspicione (-em)...veniunt* (*Paul. Sent.* 3, 5, 10; *Thesaurus*)

En aquestes construccions el verb *venir* ja ha experimentat un procés de canvi de significat: expressa un procés que duu a la consecució d'un canvi d'estat (físic o mental). Es documenten també en castellà, francès i occità antic, per exemple. En català en tenim exemples des dels primers textos; són pràcticament inexistents ja a finals del s. xvi. En les *Poesies*, encara n'hi trobem:

[32]

- a) Hoït he dir que per ésser pus franch / a perdonar sent Per· al peccador,
/ Déu permeté que *vengés en error*, / mostrant-li com lo sancer pot ser manch (Marc, cii, 107)
- b) Tots los senyals que·l amador acaben / yo trob en mi, que no fall hu que y sia; / per ella *vinch en tristor y alegria*: / tots los meus senys forans e dins ho saben (Marc, cxvi, 94)

Aquestes estructures estan relacionades amb “*estar en + Substantiu*”, però també és troben amb verbs com ara *posar* (‘se posà en oració’, *Vides*, s. xiiib, ii, 175; *cica*), *ser* (‘sereu en recort’, *Tirant*, 1490, 85;

cica), *caure* ('cahem en errors', *Tirant*, 1490, 1296; cica), *moure* ('moureu lo cor de aquells a coneixença', *Vita Christi*, s. xvb, A, 204 6777).

A partir del s. xiv i, sobretot, durant el xv, aquestes estructures comencen a compartir context amb construccions no documentades en llatí en les quals els substantiu ha estat substituït per un Inf: "venir *al en + Inf*":

[33]

a) [...] e ell volgué usar de mercaderia, per tal que s'humiliàs a haver algun ofici, e que no estigués ocios, e que els béns temporals poguessen conservar per a mantenir sa casa; car per ociositat *ve hom a ésser pobre, superbo e pereós* (*Blanquerna*, s. xiiib, 23)

En els primers exemples, la perífrasi té un valor aspectual culminatiu. Yllera (1980: 180) afirma que "estas perífrasis ponen de relieve el comienzo de una acción o estado como consecuencia de una serie de actos o estados anteriores". Com és d'esperar, amb aquest sentit també es troba en Marc:

b) ne pren a mi, que-m era ja no res / lo mal d'Amor, vivint sobre aquell, / e per mal nou, *a morir vinch* per ell, / per no sser tal e com molt major és (*Marc*, lxvi, 31)

c) Tant he amat que *vinch en desamar* (*Marc*, lxxxiv, 1)

d) Déu que vol lo món finir, / puy lo que-ns té vol que *ving-a perir*; / son poch a poch Natur-a nós defall (*Marc*, xxvi, 55)

e) Tot quant hom fa per algun-art/ o per alguna-lectió, / se fa per sol-affectió / d'alguna fi per què entén, / e una fi moltes ne pren / per [a] *venir-s'i acabar* (*Marc*, cxxviii, 391)

f) Yo creguí ferm que sentir no poguera / en mi amor ne-n la person-amada, / ne per la carn l'agués tant desijada, / no ymaginant qu-*en ser amat venguera* (*Marc*, cxvi, 114)

Són especialment interessants i freqüents les construccions en què l'Inf presenta l'assoliment d'un estat cognitiu. Les trobem ja en Marc i, es faran més freqüents al tombant del s. xv:

[34]

a) Si-n nostr·amor pens ésser fi venguda / e d'ella pert esperança de veure, / sinó que tost *vinch en açò descreure*, / l'arma-n lo cors no fóra retenguda (Marc, xcii, 234)

b) Tant la tristor ha falagat ma pensa, / que tot m'és trist quan puch oir ne veure, / tant que m'és greu que yo *vinga en creure* / que a tristor yo pusqu· aver deffensa (Marc, lxxvi, 23)

c) [...] perquè-m trobí los pits e lo ventre banyat de l'aygua, *venia a creure* que devia ésser veritat (*Tirant*, 1490, 709; cica)

d) No sé per què demanau la procura fora Mallorca; *vinc a creure* que voleu anar en Càller per aqueixs censals (*Epistolari Renaixement*, s. xvia, 184)

e) [...] sinó que us tinch, senyors, per hòmens verdaders y també que no parlau de coses lluny, que en la mà teniu tota la prova com es dit, yo molt pesat *vendria a creure-u* (Despuig, *Col·loquis*, 1557, 197; cica)

“*Venir a/ en + Inf*” no acaba el seu viatge semàntic ací. A partir de la segona meitat del xv adquireix més sentits. Un dels sentits fonamentals és el valor aproximatiu, que es documenta a finals d'aqueix segle:

[35]

Venint als comptes mossèn Fira m'ha mostrat, que diu han tret del banc, que sumen xxv mil ducats, e han-hi esmerços vii o nou mília. Però, ultra aquestos xxv mília, beatissime pater, són los sis mília que portaren de Roma, així en dinés com en crèdits, que si són sis mília són ja (xxv mil e sis) xxxi mília; e si són uit mília, com par m'ha dit lo banc, *vénen a ser xxxiii mília ducats* (*Borja*, s. xv, carta 45; cica)

És un sentit tardà, freqüent ja en els segles posteriors, però que encara no es documentava a principis del xv i, per tant, no apareix en Marc.

§ 11 Comptat i debatut, l'ús d'aquesta construcció en les *Poesies* mostra que “*venir a/ en + Inf*” era una perífrasi consolidada al segle xv amb el valor culminatiu, com també en la resta de llengües romàniques. El valor aproximatiu, més tardà, no apareix encara en el català de Marc.

Conclusions

Hem provat de mostrar que el llenguatge poètic de Marc ofereix possibilitats notables per a la recerca diacrònica en sintaxi. En un cas, ens ha permès a) trobar alguna de les primeres atestacions d'*enGer* d'anterioritat immediata, construcció mancada d'un estudi que atengués l'evolució diacrònica; b) observar a variació en els valors d'aquesta construcció en el mateix text de les *Poesies* i en la documentació anterior i posterior; c) suggerir vies de recerca futures (l'estudi dels condicionants vinculats amb l'aspecte verbal i la tipologia lèxica del verb finit); i d) connectar *enGer* amb usos contemporanis.

Quant a les dues altres construccions, hem mostrat que e) la perífrasi "*estar + ger*" té un ús viu com a construcció d'intensitat en el segle xv, provinent del valor actualitzar, hui sovint sancionat. En aquest sentit, l'ús que en fa Marc respon a patrons habituals en l'època, paral·lels a la resta de llengües romàniques. Així mateix, f) l'estudi de "*venir a/ en + Inf*" presenta una perífrasi usual, productiva, amb els valors esperables per al moment. Així, l'anàlisi de les dues construccions il·lumina l'ús actual i pot orientar els lingüistes en relació amb la normativa.

I, a la fi, g) la comparació de la llengua de les *Poesies* de Marc amb la resta de corpus anterior, posterior i contemporani al poeta corrobora que no es pot bandejar l'estudi de la poesia de l'estudi lingüístic. Salvant les característiques pròpies d'aquest gènere, la resta, és llengua del segle xv.

Referències bibliogràfiques

Estudis

- Alemany, R. (dir.), M. Garcia, H. Gonzàlvez, F. X. Llorca, J. M. Manzanaro, L. Martín, J. L. Martos, S. Montserrat, J. M. Perujo. 2008. *Diccionari del lèxic de les poesies d'Ausiàs March*, València: Denes Editorial.

- Alibèrt, L. 1966. *Dictionnaire occitan-français d'après les parlers languedociens*, Toulouse: Institut d'Etudes Occitanes.
- 1976². *Gramatica occitana*, Montpellier: Centre d'Estudis Occitans.
- Badia i Margarit, A. M. 1951. *Gramática Histórica Catalana*, Barcelona: Noguer.
- 1995. *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona: Edicions Proa.
- Badia, J. i altres. 1997. *El llibre de la llengua catalana per a escriure correctament el català*, Barcelona: Castellnou.
- Bosque, I./ V. Demonte (dir.). 1999. *Gramática descriptiva de la lengua española*, 3 v., Madrid: Espasa.
- Bruyne, J. de. 1999. 'Las preposiciones', dins Bosque, I./ V. Demonte (dir.), i, pp. 657-703.
- Casanova, E. 1999. 'Recorregut per la llengua d'Ausiàs March (1397-1458)', dins Alemany, R. (ed.). *Ausiàs March i el món cultural del segle xv*, Alacant/ IIFV, pp. 135-172.
- Colomina, J. 1991. *El valencià de la Marina Baixa*, València: Generalitat Valenciana.
- 2000. 'Com i com a en català', comunicació llegida en AILLC, París [en premsa]
- Colón, G. 1970. 'Sobre el perfet perifràstic 'vado + infinitiu' en català, en provençal i en francès', dins *Problemes de llengua i literatura catalanes, Actes del ii Col·loqui Intercional sobre el català*, Amsterdam: PAM, pp. 101-144.
- 1983. 'Els vocabularis barcelonins d'Ausiàs March al segle xvi', dins *Miscel·lània Pere Bohigas*, 3, Barcelona: PAM.
- 1987a. 'Mas no-u fa en orrupte (Ausiàs March, lv, 4)', *Romania ingeniosa. Festschrift für Prof. Dr. Gerold Hilty zum 60. Geburtstag/ Mélanges offerts à Prof. Dr. Gerold Hilty à l'occasion de son 60e anniversaire*, Bernal/ Frankfurt am Main/ París, Peter Lang, pp. 296-301.
- 1987b. *Llibre del Consolat de Mar*, iv, Barcelona: Salvador Vives Casajuana.
- Coromines, J. 1990. *El parlar de la Vall d'Aran*, Barcelona: Curial/La Caixa

- Coseriu, E. 1980. 'Aspect Verbal ou aspects verbaux? Quelques questions de théorie et de méthode', dins David, J. i Martin, R. (eds.). *La notion d'Aspect, Colloque organisé par le Centre d'Analyse Syntatique de l'université de Metz*, París: Klincksieck, pp. 14-23.
- DAguiló* = Aguiló, M. 1914-1934. *Diccionari Aguiló*, Barcelona: IEC.
- DCECH* = Coromines J./ J. A. Pascual. 1987²-1991. *Diccionario Crítico Etimológico Castellano e Hispánico*, 6 v., Madrid: Gredos.
- DCVB* = A. M. Alcover/ F. de B. Moll. 1930-1962. *Diccionari català-valencià-balear*. 10 v., Palma de Mallorca: Moll.
- DECat* = J. Coromines. 1983⁴-1991. *Diccionari etimològic complementari de la llengua catalana*, 9 v., Barcelona: Curial.
- DEL* = *Diccionario latino-español / español-latino* (1960), 3 v., Barcelona: Ed. Sopena.
- DIEC* = *Diccionari de la llengua catalana*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1995.
- Diéguez, M. À. 2001. *El Llibre de Cort de Justícia de València (1279-1321). Estudi lingüístic*, Alacant/ Barcelona: IIFV/ PAM.
- Dietrich, W. 1973. *El aspecto verbal perifrástico en las lenguas románicas: Estudios sobre el actual sistema verbal de las lenguas románicas y sobre el problema del origen del aspecto verbal perifrástico*, Versión española de Marcos Martínez Hernández, Madrid: Gredos.
- Diez, F. 1876. *Grammaire des langues romanes*, iii, París: Libraire A. Franck.
- Enciclopèdia Catalana. 1998. *Diccionari castellà-català*, Barcelona.
- Fabra, P. 1912. *Gramática de la lengua catalana*, Barcelona: L'Avenç. [Ed. facsímil de J. Mir & J. Solà . 2005. *Pompeu Fabra. Obres completes*, i, Barcelona: IEC]
- Fernández de Castro, F. 1999. *Las perífrasis verbales en el español actual*, Madrid: Gredos.
- Fernández Lagunilla, M. 1999. 'Las construccions de gerundio', dins Bosque, I./ V. Demonte (dir.), iii, pp. 3443-3503.
- Ferrando, A. (coord.). 2002. *Guia d'usos lingüístics*, i, València: IIFV.

- García Fernández, L. (dir.). 2006. *Diccionario de Perífrasis verbales*, Madrid: Gredos.
- Gavarró, A. & B. Laca. 2002. 'Les perífrasis temporals aspectuals i modals', dins Solà, J. i altres, iii, pp. 2663-2726.
- Gcc = Solà, J./ M. R. Lloret / J. Mascaró/ M. Pérez-Saldanya (dir.). 2002. *Gramàtica del català contemporani*, 3 v., Barcelona: Empúries.
- Grevisse, M. 1975¹⁰ i 1993¹³. *Le bon usage. Grammaire française avec des remarques sur la langue française d'aujourd'hui*, Gembloux: Éditions J. Duculot, S.A.
- Hauf, A. 1983. 'El lèxic d'Ausiàs March: primer assaig de valoració i llista provisional de mots i freqüències', dins *Miscel·lània Pere Bohigas*, 3, Barcelona: PAM, pp. 121-224.
- IEC = Institut d'Estudis Catalans.
- IIFV = Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.
- Jensen, F. 1986. *The Syntax of Medieval Occitan*. Tübinga: Niemeyer.
- 1990. *Old French and Comparative Gallo-Romance Syntax*, Tübinga: Niemeyer.
- Lacreu, J. 1996. *Manual d'ús de l'estàndard oral*, València: IIFV/ Universitat de València.
- Levy = Levy, Emil. 1991. *Petit dictionnaire provençal-français*, Raphèle-les-Arles: Culture Provençale et Méridionale.
- Martí, J. 1981. *El català medieval. La llengua de Ramon Llull*, Barcelona: Indesinenter.
- 1994. *El 'Llibre de Antiquitats' de la seu de València*, ii, València/ Barcelona: IIFV.
- 1997. *Literatura de canya i cordell al País Valencià. Els col·loquis de temàtica jocosa i satírica. Edició i estudi lingüístic*, València: Denes Editorial.
- Martines, J. & M. Pérez-Saldanya. 2009. 'Per una Gramàtica del català antic: objectius, metodologia i un tast', dins Martines, J./ M. Pérez-Saldanya, *Per una sintaxi històrica del català*, Alacant: IIFV, pp. 7-39.
- [en premsa a]. *L'anomenat article neutre. L'expressió de l'abstracció en català. Una aproximació diacrònica*, Alacant/ Barcelona: PAM/ IIFV.

- [en premsa b]. *Qüestions de sintaxi del català medieval*, València: Universitat de València.
- [en premsa c]. 'La llengua dels clàssics: un horitzó per descobrir encara. Un tast de la sintaxi de les *Poesies* d'Ausiàs Marc (ii)', *Debats*.
- 1999. 'Sobre una construcció sintàctica catalana una mica controvertida: 'ser + de + infinitiu'. 'E si de dos mals lo menor és de elegir, qual serà l'altre, si la mort per menor elegexes' (Joan Roís de Corella)', dins Martines, V. (ed.). *Estudis sobre Joan Roís de Corella*, Alcoi: Editorial Marfil, pp. 211-264.
- 2000a. *El valencià del segle XIX. Estudi lingüístic del 'Diccionari valencià' de Josep Pla i Costa*, Alacant/ Barcelona: IIFV/ PAM.
- 2000b. 'Sobre una altra construcció sintàctica catalana força controvertida (i): 'en + infinitiu' temporal al País Valencià', dins J. Ginebra i altres (eds.). 2000. *La lingüística de Pompeu Fabra*, ii, Alacant: IIFV/ Universitat Rovira i Virgili, pp. 127-164.
- 2009. 'L'expressió de l'abstracció i estudi de les traduccions: les *Poesies* d'Ausiàs Marc i la traducció espanyola de Baltasar de Romani', *Estudis Romànics*, 31, pp. 105-140.
- Ménard, P. 1994⁴. *Syntaxe de l'ancien français*, Burdeus: Éditions Bière.
- Mestres, J. i altres. 1995. *Manual d'estil: la redacció i l'edició de textos*, Barcelona: EUMO/ Universitat de Barcelona/ Universitat Pompeu Fabra/ Associació de Mestres Rosa Sensat.
- Meyer-Lübke, W. 1900. *Grammaire des langues romanes*, iii, París: H. Welter.
- Mistral, F. 1878-1886. *Lou Tresor dóu Felibrige ou Dictionnaire Provençal-Français*, vol. I i II, Ais de Provença. [Ed. facsímil de 1979.]
- Moll, F. de B. 1952. *Gramática histórica catalana*, Madrid. [Edició catalana corregida i anotada a càrrec de J. Martí Mestre. 2006. València: Universitat de València]

- Montoliu, M. 1916. 'Notes sobre el perfect perifràstic català', dins *Estudis Romànics*, i, p. 72-83.
- Montserrat, S. 2004. Evolució semàntica i gramaticalització de venir (segles XII-XVI). Una aproximació segons la semàntica diacrònica cognitiva, Alacant: Universitat d'Alacant, <http://rua.ua.es/dspace/handle/10045/3746>, accés 23 de desembre de 2009.
- Mozos, S. de los. 1973. *El gerundio preposicional*, Salamanca: Universidad de Salamanca.
- Muñío, J. L. 1995. *El gerundio en el español medieval (s. xii-xiv)*, Màlaga: Ed. Ágora.
- NGLE= Real Academia de la Lengua/ Asociación de Academias de la Lengua Española. 2009. *Nueva gramática de la lengua española*, ii, Madrid: Espasa.
- OLD = Glare, P. G. (ed.) 1983. *Oxford latin dictionary. Fascicle VII*, Oxford: Oxford Press.
- PAM = Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Par, A. 1923. *Sintaxi catalana segons los escrits en prosa de Bernat Metge (1398)*, Halle: Niemeyer.
- Par, A. 1928. 'Curial e Güelfa'. *Notes lingüístiques y d'estil*, Barcelona: Biblioteca Balmes.
- Perera, J. 1987. 'Contribució a l'estudi de les preposicions en el *Tirant lo Blanch* (segona part)', *Llengua i literatura*, 2, pp. 19-66.
- Pérez-Saldanya, M. & Hualde, J. 2003. 'On the origin and evolution of the Catalan periphrastic preterit', dins Pusch, C. & Wesch, A. (eds.) 2003). *Verbalperiphrasen in den (ibero-) romanischen Sprachen*, Hamburg: Helmut Buske Verlag, pp. 47-60.
- 1998. *Del llatí al català. Morfosintaxi verbal històrica*, València: Universitat de València.
- 2002. 'Les relacions temporals i aspectuals', dins Solà, J. i altres, iii, pp. 2567-2662.
- Ramos Alfajarín, R. 2000. *Els verbs ésser, estar i haver(-hi) en català antic*, València/Barcelona: IIFV/ PAM.
- Ramos, R. 2002. 'El SV, ii: La predicació no verbal obligatòria', dins Solà, J. i altres, ii, pp. 1951-2044.

- Rigau, G. 2002. 'Els complements adjunts', dins Solà, J. i altres, ii, pp. 2045-2110.
- Roca-Pons, J. 1958. *Estudios sobre perífrasis verbales del español*, Madrid: Centro Superior de Investigaciones Científicas.
- 1961-1966. 'Estar + gerundi en català antic', dins *Estudis Romànics*, viii, pp. 189-194.
- 1985. *Sobre els verbs copulatius Ésser i Estar*, Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana. [<http://pdl.iec.es/>]
- Rohlf, G. 1969. *Grammatica storica della lingua italiana e dei suoi dialetti. Sintassi e formazione delle parole*, Torí: Einaudi.
- 1977³. *Le gascon. Études de philologie pyreneenne*, Tubinga: Niemeyer.
- Ronjat, J. 1937. *Grammaire istorique des parlers provençaux modernes*, iii, Montpellier: Société des Langues Romanes.
- Ruaix i Vinyet, J. 1993. *El català/2. Morfologia i sintaxi*, Barcelona: Moia.
- Sanchis Guarnier, M. 1952. *Gramàtica valenciana*, Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana. [<http://pdl.iec.es/>]
- 1959-1962. 'La lengua de Ausiàs March'. *Revista valenciana de filología*, 6, pp. 85-99.
- Schmid, B. 1988. *Les traduccions valencianes del 'Blanquerna' (València 1521) i de la Scala Dei (Barcelona 1523): estudi lingüístic*, Barcelona: Curial/ PAM.
- Seco, R. 1975. *Manual de gramática española*, Madrid: Aguilar.
- Solà i Pujols, J. 2002. 'Modificadors temporals i aspectuals', dins Solà, J. i altres, iii, pp. 2867-2936.
- Solà, J., M. R. Lloret, J. Mascaró & M. Pérez-Saldanya (dir.) (2002): *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries, 3 v.
- Solà, J. 2002. 'Les subordinades de relatiu', dins Solà, J. i altres, iii, pp. 2455-2565.
- Squartini, M. 1998. *Verbal periphrases in Romance: aspect, actionality, and grammaticalization*, Berlin / New York: Mouton de Gruyter.
- Steinkrüger, P. 2004. *Das Katalanische in der Frühen Neuzeit*, Munic: LINCOM Europa.

- Suñer, A. 2002. 'Les construccions adjuntes en gerundi i participi', dins Solà, J. i altres, iii, pp. 3027-3093.
- TLFI = *Trésor de la Langue Française Informatisé* (<http://atilf.atilf.fr/tlf.htm>).
- Thesaurus = Thesaurus linguae latinae. Editus iussu et auctoritate consilii ab academiis societatisque diversarum nationum electi*, vol. VII, fasc: V, Leipzig: BSB.B.G.Teubner Verlagsgesellschaft, 1971.
- Väänänen, V. 1968 [1982]. *Introducción al latín vulgar*, Madrid: Gredos.
- Vázquez, P. & M. A. Mendes. 1987. *Gramática portuguesa*, ii, Madrid: Gredos.
- Viaplana, J. & Perea, P. 2003. *Textos orals dialectals del català sincronitzats: una selecció*, Barcelona: PPU, SA.
- Wheeler, Max W. 1971-1975 [1980]. 'Estar i anar amb gerundi en *Tirant lo Blanc* i en *Curial e Güelfa*', dins *Estudis Romànics*, xvi, pp. 21-47.
- Yllera, A. 1980. *Sintaxis histórica del verbo español: las perífrasis medievales*, Saragossa: Universidad de Zaragoza.
- 1999. "Las perífrasis verbales de gerundio y participio" dins Bosque, I./ V. Demonte (dir.), i, pp. 3393-3441.

Fonts

- Alberola, E. 1926. *De la mateixa sanc*, València: Manuel Pau.
- Amat, R. d'. 1793-1794. *Viatge a Maldà i anada a Montserrat*, ed. de M. Aritzeta. 1986. Barcelona: PAM.
- Antiquitats* = j. Martí, J. 1994. *El 'Llibre de Antiquitats' de la seu de València*, i, València/ Barcelona: IIFV.
- Bèsties* = R. Lull. 'Llibre de les bèsties', dins *Llibre de meravelles*, ed. de S. Galmés. 1931-1934. Barcelona: Barcino.
- Blanquerna* = Lull, R. *Llibre de Evast e Blanquerna*, iii, Barcelona: Barcino, 1947.
- Borja* = M. Batllori. 1998. *De València a Roma. Cartes triades dels Borja*, Barcelona: Quaderns Crema.
- Carner, J. 1985. *Prosa de l'exili: 1939-1962*, Barcelona: Ed. 62.
- Català, V. 1972. *Obres completes*, Barcelona: Selecta.

- Cica = *Corpus Informatitzat del Català Antic*, Torruella, J. (dir.), M. Pérez-Saldanya i J. Martines, i V. Martines (selecció de textos). <http://lexicon.uab.cat/cica>, accés 23 de desembre de 2009.
- Cort = *Un llibre de cort reial mallorquí del segle XIV (1357-60)*, ed. de J. Miralles i Montserrat, Palma de Mallorca: Institut d'Estudis Baleàrics, Moll, 1984.
- Curial = *Curial e Güelfa*, ed. d'A. Ferrando, Tolosa de Llengua d'Oc: IVITRA/ Anacharsis Éditions, 2007.
- Desclot, B. *Crònica*, ii, ed. de M. Coll i Alentorn. 1949. Barcelona: Barcino.
- Despuig, C. 1557. *Los col-loquis de la insigne ciutat de Tortosa*, ed. d'E. Duran, Barcelona: Curial Edicions, Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona. 1981.
- Dietari Sòria = Sòria, J. 1508-1524. *Dietari de Jeroni Sòria (fragments seleccionats)*, ed. de M. À. Diéguez Seguí, edició per al cica.
- Eiximenis, F., *Contes i faules*, ed. de M. Oliver. 1925. Barcelona, Barcino.
- El Mòle*, ii, 2-v-1841 / 9-vii-1941, València. [Setmanari satíric]
- Epistolari València medieval* = A. Rubio Vela. 2003. *Epistolari de la València medieval*, València: IIFV/ PAM.
- Epistolari Renaixement* = M. Cahner. 1977-1978. *Epistolari del Renaixement*, València: Clàssics Albatros.
- Estefania* = Ahumada Batlle, E. d' (ed.). 2003. *Epistolaris d'Hipòlita Roís de Liori i d'Estefania de Requesens (segle xvi)*, València: Universitat de València.
- Eximplis* = M. Aguiló. 1881. *Recull de eximplis e miracles gestes e faules e altres ligenders ordenades per A-B-C tretes de un manuscrit en pergami del segle XV, ara per primera volta estampades*, Barcelona: Llibreria d'Alvar Verdaguer [Accessible a <http://www.lluisvives.com/FichaObra.html?Ref=4334&portal=1>]
- Galiana, L. 1769². *La 'Rondalla de rondalles'*, ed. de J. E. Pellicer. 1986. València: Ajuntament d'Ontinyent/ IIFV/ Universitat de València.

- Grasal* = *Questa del sant Grasal* ed. de V. Martines, Barcelona [en premsa].
- Guimerà, À. 1906. *L'Eloy: drama en tres actes y en prosa*, Barcelona: La Renaixensa.
- Maragall, J. 1970. *Obres completes*, Barcelona: Selecta.
- Marc, A. *Poesies*, ed. de P. Bohigas. 2000. Barcelona: Barcino.
- Meravelles* = Lull, R. *Llibre de Meravelles o Fèlix*. ed. de S. Galmés. 1931-1934. Barcelona: Barcino.
- Muntaner, R. *Crònica*, ed. de J. A. Aguilar, Universitat de València, tesi doctoral en curs.
- Oller, N. 1982. *L'escanyapobres*, Barcelona: Ed. 62.
- Parlaments* = *Parlaments a les corts catalanes (s. xv)*, ed. de R. Albert & Joan Gasiot, Barcelona: Barcino. 1928.
- Pedrolo, M. de. 1967. *Elena de segona mà*, Barcelona: Selecta.
- Processos de Lleida* = Farreny, M. D. 2004. *La llengua dels processos de crims de la Lleida del segle xvi*, Barcelona: IEC.
- Riquer, M. de/ I. de Riquer (ed.). 2002. *La poesía de los trovadores*, Madrid: Espasa.
- Rodoreda, M. 1984. *Obres completes*, Barcelona: Ed. 62.
- Ruyra, J. 1948. *Obres completes*, ed. de M. Montoliu, Barcelona: Selecta.
- Tirant* = Martorell, J. *Tirant lo Blanch de Joanot Martorell (València 1490)*, ed. d'A. Hauf, València: Editorial Tirant lo Blanch, 2 v. 2004.
- Troianes* = J. Conesa, J. *Les històries troianes*, ed. de J. M. Perujo, Universitat d'Alacant, tesi doctoral en curs.
- Verdaguer, J. 1908. *Obres complertes*, Barcelona: Llibrería científich-literaria.
- Viatge Perellós* = Perellós, R. de. *Viatge al purgatori de sant Patrici*, ed. R. Miquel. 1917. Barcelona.
- Vides* = *Vides de Sants Rosselloneses*, ed. de C. S. Maneikis Kniazzezh i E. J. Neugaard, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, v. ii [cica] i iii. 1977.
- Vita Christi* = Villena, I. *Vita Christi*, ed. en CD-Rom de R. Alemany, V. Martines, L. Martín, M. Garcia & J. Perujo, Alacant/València: IIFV. 1990.